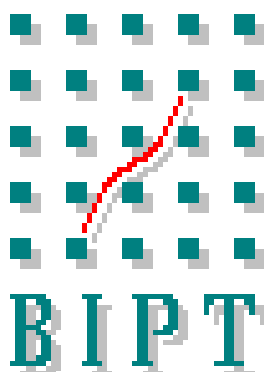

**ADVIES VAN HET BIPT OVER DE AANDUIDING
VAN DE OPERATOREN MET EEN STERKE
POSITIE OP DE NATIONALE MARKT VOOR
INTERCONNECTIE EN OP DE MARKT VOOR
DE OPENBARE MOBIELE
TELEFOONNETWERKEN.**

Pagina opzettelijk wit

INHOUDSTAFEL

1 SMP op de nationale markt voor interconnectie.....	1
2 SMP op de markt van de openbare mobiele telefoonnetwerken	3
2.1.Wettelijk kader	3
2.2.Hoofdcriterium van de SMP studie.....	3
2.3.Aanvullende criteria	4
2.3.1.Controle op aansluitmogelijkheden.....	4
2.3.2.Omzet van de operator vergeleken met de markt.....	5
2.4.Tijdskeuze.....	6
2.5.Conclusie	7

1 SMP AANDUIDING OP DE NATIONALE MARKT VOOR INTERCONNECTIE.

Op grond van artikel 105undecies van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven stelt het Belgisch Instituut voor post en telecommunicatie elk jaar een lijst op van de organisaties met een sterke positie op een betrokken markt en de lijst van de organisaties met een sterke marktpositie die specifieke rechten en plichten hebben inzake interconnectie en bijzondere toegang.

De "betrokken markten" moeten daarbij worden geïnterpreteerd als de relevante markten zoals zij gedefinieerd zijn in de ONP richtlijnen (interconnectie, spraaktelefonie, huurlijnen).

De nationale markt voor interconnectie wordt als relevante markt onderscheiden in de interconnectierichtlijn 97/33/EC.

Een identificatie van de SMP operatoren op de nationale markt voor interconnectie vloeit in het bijzonder voort uit artikel 7.2 van de interconnectierichtlijn 97/33/EC. Dit artikel legt namelijk aan **de publieke mobiele netwerkoperatoren** met een sterke positie op de nationale markt voor interconnectie de verplichting op om de interconnectietarieven te oriënteren op de kosten.

Het feit dat de verplichting tot kostenoriëntatie voor publieke mobiele netwerkoperatoren slechts voortvloeit uit een SMP aanduiding op de nationale markt voor interconnectie kan worden verklaard door de intentie om de test die bepaalt of een mobiele netwerkoperator een SMP positie bezit op de nationale markt voor interconnectie strenger te maken dan de test ter bepaling van de SMP operator op de markt van de publieke mobiele telefoonnetwerken¹.

Met het oog op de aanduiding van de SMP mobiele netwerkoperatoren op de nationale markt voor interconnectie heeft het BIPT in de loop van 2001 een enquête uitgevoerd bij alle operatoren met een individuele vergunning voor een openbaar telecommunicatienetwerk. De nationale markt voor interconnectie werd daarbij gedefinieerd als de som van de volgende inkomsten met betrekking tot het eerste kwartaal van 2001 :

- a) alle inkomsten uit **verkeersafhankelijke** recurrente vergoedingen voor het gebruik van de interconnectiediensten voor het beëindigen van oproepen. Dit omvat zowel de inkomsten uit vergoedingen voor het gebruik door derden operatoren van de interconnectiediensten aangeboden door de operator voor het beëindigen op zijn netwerk van oproepen afkomstig van andere netwerken onafhankelijk van het feit of de oorsprong van deze oproepen nationaal, internationaal, vast of mobiel is, als het gebruik door de operator zelf van zijn interconnectiediensten voor het beëindigen van oproepen afkomstig van zijn eigen netwerk.

Onder oproepen worden alle oproepen begrepen die door de operator worden beëindigd, onafhankelijk van het feit of het oproepen zijn naar geografische, mobiele of persoonlijke nummers van de klanten van de operator, oproepen naar mobiele nummers van roamende gebruikers, oproepen naar voice mail boxes, oproepen naar nummertranslatiediensten van

---

¹ Zie voetnoot 9 van het ONP document "Determination of organisations with significant market power (SMP) for implementation of the ONP directives.

de operator of nog andere.

De interconnectiediensten waarbij een operator het doorsturen van verkeer (transit) aanbiedt, behoort niet tot de produktmarkt. Ook met het verkeer dat via carrier select of carrier pre-select wordt opgehaald en op het netwerk van de operator wordt beëindigd wordt geen rekening gehouden.

- b) alle inkomsten uit **verkeersonafhankelijke** recurrente vergoedingen voor het gebruik van de interconnectiediensten voor het beëindigen van oproepen. Dit omvat zowel de inkomsten uit vergoedingen voor het gebruik door derden operatoren van de interconnectiediensten aangeboden door de operator voor het beëindigen op zijn netwerk van oproepen afkomstig van andere netwerken onafhankelijk van het feit of de oorsprong van deze oproepen nationaal, internationaal, vast of mobiel is, als het gebruik door de operator zelf van zijn interconnectiediensten voor het beëindigen van oproepen afkomstig van zijn eigen netwerk.
- c) inkomsten uit vergoedingen voor co-locatie
- d) inkomsten uit de interconnectie van huurlijnen. Daarbij worden de vergoedingen voor interconnectieverbindingen en de vergoedingen voor co-locatie niet in rekening genomen.

Een mobiele operator met interconnectie-inkomsten die meer dan 25% bedragen van de totale nationale markt voor interconnectie, zoals hiervoor gedefinieerd, wordt geacht SMP te bezitten op de nationale markt voor interconnectie.

Gelet op het feit dat het marktaandeel van Belgacom Mobile NV boven de 25% uitstijgt concludeert het BIPT dat Belgacom Mobile voor het jaar 2002 moet worden aangeduid als een operator met een sterke positie op de nationale markt voor interconnectie.

2. SMP OP DE MARKT VAN DE PUBLIEKE MOBIELE TELEFOONNETWERKEN

2.1. Wettelijk kader

Overeenkomstig deel 3 van bijlage I van de interconnectierichtlijn 97/33/EC is het voor mobiele netwerkkoperatoren noodzakelijk te bepalen in welke mate zij de markt van de publieke mobiele telefoonnetwerken en publieke mobiele telefoondiensten controleren.

In België is het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie via artikel 105undecies van de wet van 21 maart 91 bevoegd voor de uitvoering van deze SMP analyse.

2.2. Hoofdcriterium van de SMP studie

De verklarende nota van de Europese Commissie omtrent SMP² suggereert dat in het kader van de uitvoering van de interconnectierichtlijn de inkomsten uit het termineren van oproepen de meest geschikte parameter zijn om het marktaandeel te berekenen. Daarbij moet zowel rekening worden gehouden met de interconnectietrafiek van andere operatoren die getermineerd wordt op het eigen mobiele netwerk als met de trafiek die op het eigen mobiele netwerk ontstaat en er termineert.

Ter vervulling van de aan het BIPT in de interconnectierichtlijn toegekende taken heeft het BIPT de door de Commissie voorgestelde benadering toegepast en het marktaandeel van de mobiele netwerkkoperatoren gemeten aan de hand van de inkomsten voor het termineren van oproepen op het mobiele netwerk. Mobiele operatoren met een marktaandeel van meer dan 25% van de totale trafiek die wordt getermineerd op mobiele netwerken in België (gemeten in termen van inkomsten) worden geacht over een sterke positie te beschikken.

Het volgen van deze benadering kan hoofdzakelijk worden gemotiveerd door het feit dat de verplichtingen van de SMP mobiele operator zich onder de interconnectierichtlijn allemaal situeren op het niveau van het netwerk.

Uit de studie die het BIPT in de loop van 2001 heeft gevoerd op basis van de inkomsten van het eerste kwartaal van 2001 volgt dat Belgacom Mobile NV de 25% drempel overschrijdt. Het marktaandeel van Mobistar benadert deze 25% drempel.

Naast het 25% criterium kan het Instituut, volgens artikel 105undecies van de wet van 21 maart 1991, bij de beslissing of een operator al dan niet een sterke positie op de betrokken markt heeft, alle andere elementen die het relevant acht in overweging nemen zoals de omzet van de operator vergeleken met de omvang van de markt, zijn controle op de aansluitmogelijkheden van de eindgebruiker, de toegang tot financiële middelen, de ervaring of het vermogen van de operator om de marktvoorwaarden te beïnvloeden.

Gelet op het feit dat het marktaandeel van Mobistar NV nauw aansluit bij de 25% drempel acht het BIPT het noodzakelijk de aanvullende criteria, die de mobiele sector meer beschouwen op het retail niveau, in beschouwing te nemen. Deze analyse biedt bovendien een antwoord op de

---

² Zie voetnoot 1 van dit advies.

ontvangen opmerkingen dat de interconnectie-inkomsten het belang en de invloed van de marktspelers op de Belgische mobiele markt niet correct weerspiegelt. Deze opmerkingen hebben hoofdzakelijk betrekking op het feit dat de eerst gestarte mobiele netwerkoperator een voorsprong heeft van 3 jaar gedurende dewelke de grootste klanten konden worden aangetrokken. Dit specifiek kenmerk van de Belgische markt zou ervoor zorgen dat een beoordeling op basis van de interconnectie-inkomsten die niet gekoppeld wordt aan het globale omzetcijfer het relatieve marktaandeel van de mobiele netwerkoperator die het eerst gestart is artificieel doet dalen en deze van de latere intreders artificieel doet stijgen.

2.3. Aanvullende criteria.

2.3.1 Controle op de aansluitmogelijkheden.

Een eerste aanvullend criteria bestaat uit de controle op de aansluitmogelijkheden, wat slaat op het marktaandeel in termen van abonnees. Een onderneming die de toegang tot een eindgebruiker beheerst is in principe immers in staat om te bepalen onder welke voorwaarden andere aanbieders toegang kunnen krijgen tot de eindgebruiker.

Op basis van informatie die het BIPT van de mobiele netwerkoperatoren heeft ontvangen kan worden berekend dat de Belgische mobiele markt op datum van 31/12/2000 samengesteld was uit 5.335.851 abonnees. Het marktaandeel van Belgacom Mobile NV en van Mobistar NV overschrijdt daarbij de 25% drempel.

Het Instituut wenst voor de abonnees in principe geen onderscheid te maken tussen de prepaid en de postpaid klanten. Hoewel prepaid abonnees over het algemeen "volatielere" abonnees zijn dan de klassieke abonnees en in principe van het ene naar het andere mobiele netwerk kunnen migreren volgens de commerciële voorwaarden van het moment, is het BIPT de mening toegedaan dat de verhouding postpaid/prepaid verband houdt met de gekozen commercialiseringsstrategie van de mobiele netwerkoperator in kwestie en bijgevolg geen invloed kan hebben op de SMP beslissing van de telecomregulator.

Een berekening van het marktaandeel in termen van "post paid" abonnees, op datum van 31/12/2000, toont trouwens aan dat het wel of niet rekening houden met de prepaid abonnees voor de 2de en 3de mobiele telefoonoperator in België niet bepalend is voor het overschrijden van de 25% drempel.

2.3.2. Omzet van de operator vergeleken met de markt.

Een ander aanvullend criteria dat in de wet van 21 maart 1991 is voorzien is de omzet van de operator vergeleken met de markt.

Indien het omzetcijfer daarbij wordt gedefinieerd als de omzet van de mobiele activiteiten voor het jaar 2000, dan kan men vaststellen dat enkel Belgacom Mobile de 25% drempel overschrijdt. Mobistar NV licht er slechts in geringe mate onder.

Indien het omzetcijfer wordt gedefinieerd als de totale bedrijfsinkomsten zoals opgenomen in rubriek 70/74 van de jaarrekening voor het jaar 2000 dan kunnen de volgende marktaandelen worden berekend :

	Totale bedrijfsinkomsten	Marktaandeel in %
Mobistar	25.192.670.949	26,6
Belgacom Mobile	63.507.410.306	67,1
KPNO	5.990.959.229	6,3
Totaal	94.691.040.484	100

Voor Mobistar NV worden in de opgenomen tabel zowel de mobiele, de vaste als de data-activiteiten in rekening werden gebracht, daar waar het voor Proximus enkel gaat om de mobiele activiteiten.

Het Instituut acht deze benadering echter opportuun aangezien Belgacom de verplichting heeft tot een gescheiden boekhouding die ook betrekking heeft op de mobiele activiteiten van de groep Belgacom. Dit betekent dat een anti-concurrentiële kruissubsidiëring tussen de mobiele activiteiten van Belgacom Mobile NV en de aan regelgeving onderworpen activiteiten van Belgacom niet toegelaten is.

Vermits deze verplichting tot een gescheiden boekhouding niet rust op Mobistar NV kan zij de marktmacht op de vaste markt als hefboom gebruiken in de mobiele markt of omgekeerd. Op deze manier wordt het aldus mogelijk vaste en mobiele aanbiedingen in een geïntegreerd retailpakket aan te bieden die afzonderlijk tegen andere voorwaarden worden aangeboden aan concurrerende telecomoperatoren die ofwel enkel vaste diensten aanbieden ofwel enkel mobiele diensten. Voor de bepaling van het belang van Mobistar op de mobiele markt meent het BIPT dat bij gevolg rekening kan worden gehouden met de vaste activiteiten van Mobistar.

Tot slot verzamelde het Instituut ook gegevens om het marktaandeel van de mobiele operatoren te berekenen op basis van het omzetcijfer voor het eerste kwartaal van 2001 samengesteld uit de volgende elementen :

- de inkomsten uit activering en aansluiting
- de inkomsten uit abonnementsgelden
- de inkomsten van de abonnees van het mobiele netwerk mbt de uitgaande trafiek en mbt roaming out.

Het totale netto omzetcijfer voor deze periode kan worden vastgesteld op 430.952.454 euro (69.538.315.600 BEF).

Belgacom Mobile NV overschrijdt inzake marktaandeel in ruime mate de 25% drempel. Het marktaandeel van Mobistar NV wijkt slechts zeer gering af van deze drempel.

2.4. Tijdskeuze

De marktanalyse die aan de basis ligt van de SMP aanduiding kan volgens het Instituut niet aanzien worden als een mechanisch of abstract proces waarbij men zich enkel baseert op gegevens uit een beperkte periode van het verleden. De marktanalyse is met andere woorden een dynamisch proces waarbij rekening moet worden gehouden met de te verwachten marktontwikkelingen. Dit vermijdt dat partijen die op een bepaald moment worden aangewezen als een partij met een aanmerkelijke macht op de markt relatief kort daarna hun aanwijzing zouden verliezen. Het betekent echter ook dat partijen die gelet op de marktevoluties op relatief korte termijn de 25% drempel in een nieuwe SMP studie overschrijden moeten worden aangemerkt als partij met een aanmerkelijke macht op de markt.

Deze laatste opmerking geldt in het bijzonder voor de 2de mobiele netwerkoperator in België, die afhankelijk van de aangewende criteria in de door het BIPT uitgevoerde SMP studie de 25% drempel sterk benadert of zelfs overschrijdt.

Het gebruik van het eerste kwartaal van 2001 als referentieperiode voor de SMP studie, wat de continuïteit waarborgt met de SMP studie van het jaar 2000 , heeft in het bijzonder voor gevolg dat de belangrijke wijzigingen die zich inzake tarieven voor het termineren van mobiele oproepen in België hebben voorgedaan vanaf 15 februari 2001 niet ten volle zijn weerspiegelt in de posities van de mobiele netwerkoperatoren, zoals zij voortvloeien uit de door het BIPT gehouden SMP studie.

Voor de SMP aanduidingen voor het jaar 2002 meent het BIPT bijgevolg dat er rekening dient te worden gehouden met de ontwikkelingen van de markt na het eerste kwartaal van 2001. Deze ontwikkelingen worden in het bijzonder gekenmerkt door een daling van de mobiele termineringstarieven van Belgacom Mobile NV ten gevolge van de aanduiding van SMP operator op de nationale markt voor interconnectie sedert 20 oktober 2000. De daling van de MTR's van Belgacom Mobile gebeurde in 2 fasen : vanaf 15 februari 2001 daalde het mobiele duration termineringstarief van Belgacom Mobile in de peakperiode van 8,7 naar 7,5 BEF . Een tweede daling naar 6,26 BEF volgde vanaf 1 oktober 2001.

Een herberekening van de marktaandelen van de mobiele netwerkoperatoren, op basis van de volumes voor het eerste kwartaal van 2001 en de tarieven voor mobiele terminating die sedert 1 oktober 2001 worden toegepast door de SMP operator op de nationale markt voor interconnectie, toont aan dat indien de SMP studie zou rekening houden met de meest actuele tarieven, het

marktaandeel van Mobistar NV de 25% drempel overschrijdt.

De in de loop van het tweede semester van 2001 gepubliceerde berichten omtrent de omzetgroei van Mobistar dankzij een groei van de klantencijfers zou het hypothetisch berekende marktaandeel nog versterken.

Het BIPT meent tot slot dat de aanduiding van Belgacom Mobile NV en Mobistar NV als SMP op de markt van de mobiele publieke telefoonnetwerken kan bijdragen tot de verwezelijking van de doelstellingen van de ONP richtlijnen, namelijk de ontwikkeling van een effectieve concurrentie en het bevorderen van de belangen van de consumenten.

De SMP aanduiding op de markt van de publieke mobiele telefoonnetwerken kan immers resulteren in lagere vast-mobiele eindgebruikerstarieven aangezien de toepassing van het niet-discriminatieprincipe lagere mobiele termineringstarieven van de SMP mobiele operatoren met zich mee kan brengen die door Belgacom, wegens de verplichting tot kostenoriëntatie van de spraaktelefoontarieven, moeten worden weerspiegelt in de tarieven voor gesprekken van vast naar mobiel.

In ieder geval zal het niet-discriminatieverplichting van de SMP mobiele operator ertoe bijdragen dat aan iedere partij hetzelfde mobiele termineringstarief wordt aangerekend of het nu gaat om vaste netwerkoperatoren die een gesprek naar het mobiele netwerk van de SMP mobiele operator transfereren of om de vaste netwerkoperator die tot dezelfde groep als de SMP mobiele operator behoort en die een gesprek dat wordt opgehaald via zijn carrier select code eveneens laat termineren op dat netwerk van de SMP mobiele operator.

2.5. Conclusie

Op basis van hetgeen voorafgaat adviseert het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie zowel Belgacom Mobile als Mobistar NV voor het jaar 2002 aan te duiden als operator met een sterke positie op de markt van de publieke mobiele telefoonnetwerken.

Als gevolg hiervan zal het BIPT begin 2002 de discussies met de betrokken operatoren opstarten omtrent de uitvoering van de wettelijke verplichtingen die resulteren uit de SMP aanduiding op de markt van de publieke mobiele telefoonnetwerken.

Akoord minister :

Datum :

Rik DAEMS